

PREROZDELENIE UŽ PRIDELENEJ VECI A ZÁRUKY ZÁKLADNÉHO PRÁVA NA ZÁKONNÉHO SUDCU

Z hľadiska podstaty a obsahu základného práva na zákonného sudcu garantovaného čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je akceptovateľné a udržateľné také prerozdelenie už pridelenej veci, t. j. veci už skôr pridelenej tak sudcovi spravodajcovi a súčasne aj ostatným členom senátu všeobecného súdu ako zákonným sudcom, podľa ktorého bude vec pridelená novému senátu toho istého všeobecného súdu, ktorého členom je sudca, ktorému vec bola pôvodne pridelená ako sudcovi spravodajcovi, avšak ostatní členovia nového senátu sa zmenili v súlade s rozvrhom práce príslušného všeobecného súdu.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PLz. ÚS 2/2015 z 18. marca 2015)

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. marca 2015 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jany Baricovej, Petra Brňáka, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Sergeja Kohuta, Milana Ľalíka, Lajosa Mészárosa, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika v konaní podľa § 6 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov o zjednotení odchylných právnych názorov senátov Ústavného súdu Slovenskej republiky vyslovených v uznesení I. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 308/2011 z 24. augusta 2011 a v stanovisku (bývalého) IV. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky, ku ktorému dospel v konaní o sťažnosti vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 413/2013, ako aj v náleze sp. zn. IV. ÚS 116/2011 z 9. júna 2011, týkajúcich sa interpretácie a aplikácie základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky prijal toto

s t a n o v i s k o :

Z hľadiska podstaty a obsahu základného práva na zákonného sudcu garantovaného čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je akceptovateľné a udržateľné také prerozdelenie už pridelenej veci, t. j. veci už skôr pridelenej tak sudcovi spravodajcovi a súčasne aj ostatným členom senátu všeobecného súdu ako zákonným sudcom, podľa ktorého bude vec pridelená novému senátu toho istého všeobecného súdu, ktorého členom je sudca, ktorému vec bola pôvodne pridelená ako sudcovi spravodajcovi, avšak ostatní členovia nového senátu sa zmenili v súlade s rozvrhom práce príslušného všeobecného súdu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

I.1 Konanie vedené Ústavným súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. I. ÚS 308/2011

Predmetom konania vedeného Ústavným súdom Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) pod sp. zn. I. ÚS 308/2011 bolo rozhodovanie o sťažnosti obchodnej spoločnosti Pivovary Topvar, a. s., Pivovarská 9, Veľký Šariš (ďalej len „sťažovateľka“), ktorá okrem iného namietala porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1, 3, 4 a 5, čl. 46 ods. 1 a čl. 48

ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj „ústava“), ako aj práv podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Cdo 103/2008 z 20. decembra 2010; o sťažnosti sťažovateľky ústavný súd rozhodol tak, že ju uznesením sp. zn. I. ÚS 308/2011 z 24. augusta 2011 v časti týkajúcej sa označeného uznesenia najvyššieho súdu odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

Časť sťažnosti smerujúca k namietanému porušeniu základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy označeným uznesením najvyššieho súdu je založená predovšetkým na tvrdení sťažovateľky, že „v priebehu konania o dovolaní došlo bez predchádzajúceho upozornenia či následného oznámenia a dokonca aj príslušného záznamu v evidenčných pomôckach k zmene senátu rozhodujúceho o dovolaní“.

Zo spisu vedeného ústavným súdom pod sp. zn. I. ÚS 308/2011 vyplýva, že vec vedená najvyšším súdom pod sp. zn. 1 Cdo 103/2008 bola 3. septembra 2008 náhodným výberom a prostredníctvom technických a programových prostriedkov pridelená senátu najvyššieho súdu 1C v zložení JUDr. Jana Bajánková, JUDr. Daniela Švecová (predsedníčka senátu), JUDr. Milan Deák, JUDr. Ľubor Šebo (členovia senátu), pričom súčasne s pridelením veci bolo určené, že sudcom spravodajcom v tejto veci bude JUDr. Ľubor Šebo. Zloženie senátu 1C bolo ustanovené rozvrhom práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok 2008 č. Spr 718/07 v spojení s opatrením č. Spr 718/07-34 z 31. júla 2008 o zmene rozvrhu práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok 2008.

Rozvrhom práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok 2010 č. Spr 1321/2009 (ďalej aj „rozvrh práce na rok 2010“) bol JUDr. Ľubor Šebo zaradený do senátu 4C, pričom zloženie tohto senátu bolo ustanovené takto: JUDr. Eva Sakálová (predsedníčka senátu), JUDr. Edita Bakošová, JUDr. Ľubor Šebo (členovia senátu). V poznámke č. 6 na strane 26 rozvrhu práce na rok 2010 je uvedené: „Veci, ktoré boli pridelené a nevybavené do 31. 12. 2009 JUDr. Ľuborovi Šebovi v senáte 1 C, JUDr. Rudolfovi Čirčovi v senáte 4 C, JUDr. Ivanovi Machyniakovi v senáte 4 C, JUDr. Ladislavovi Górászovi v senáte 5 C vybavila uvedení sudcovia v senátoch, do ktorých boli začlenení po 1. januári 2010.“ Takouto vecou bola aj vec vedená pod sp. zn. 1 Cdo 103/2008, a preto o nej najvyšší súd rozhodol v senáte 4C, do ktorého bol JUDr. Ľubor Šebo začlenený po 1. januári 2010.

Predseda najvyššieho súdu vo svojom vyjadrení k sťažnosti (list č. KP 4/2011-47 z 23. mája 2011) po popise postupu, na základe ktorého došlo k už popísanej zmene senátu rozhodujúceho o dovolaní sťažovateľky (namiesto senátu 1C, ktorému bola vec pôvodne pridelená, o ňom rozhodol senát 4 C, pozn.), na obranu tohto postupu v podstatnom uviedol:

«... K zmene senátu došlo súlade s rozvrhom práce najvyššieho súdu a tiež v zmysle zásady rýchlosti a hospodárnosti súdneho konania, keďže sudcovia zaradení od 1. januára 2010 od do nových senátov mali veci, ktoré im boli pridelené v pôvodných senátoch už naštudované a bolo by v rozpore s touto zásadou prideliť veci inému sudcovi spravodajcovi na nové naštudovanie.

Podľa § 3 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o súdoch“) zákonný sudca je sudca, ktorý vykonáva funkciu na príslušnom súde a bol určený v súlade so zákonom a rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie prejednávanej veci. Za zákonného sudcu treba považovať podľa viacerých právnych prameňov sudcu, ktorý spĺňa zákonom určené predpoklady pre výkon tejto funkcie, bol natrvalo alebo dočasne pridelený na výkon funkcie k určitému súdu, jeho funkcia nezanikla a bol určený v súlade s rozvrhom práce súdu (napr. III. ÚS 16/00). Na základe pridelenia veci

náhodným výberom a prostredníctvom technických a programových prostriedkov sa sudkyňa JUDr. Ľubor Šebo stal zákonným sudcom vo veci vedenej na najvyššom súde pod sp. zn. I Cdo 103/2008 a bol členom senátu 4 C, ktorý 20. decembra 2010 vo veci rozhodol. Nemožno teda súhlasiť s tvrdením sťažovateľky, že postupom sťažovateľky bolo porušené jej právo na zákonného sudcu...»

Vychádzajúc z už popísaného skutkového stavu, I. senát ústavného súdu odôvodnil svoje rozhodnutie vo vzťahu k tej časti sťažnosti, ktorou sťažovateľka namietala porušenie svojho základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy označeným uznesením najvyššieho súdu, najmä takto:

«Spôsob pridelovania vecí podľa predmetu konania jednotlivým senátom, samosudcom, súdnym úradníkom a notárom je vykonávaný v zmysle § 50 a § 51 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“; v ďalšom texte aj „zákon č. 757/2004 Z. z.“, pozn.) v súlade s „Rozvrhom práce“ príslušného súdu vydaným podľa § 52 zákona o súdoch. Problematikou (právnou úpravou) zákonného sudcu (okrem ustanovenia zákona o súdoch § 3 ods. 3) sa zaoberá na najvyššom súde aj rokovací poriadok „Najvyššieho súdu Slovenskej republiky“ (sp. zn. PLs 1/06), podľa ktorého (čl. 38 ods. 1) zákonným sudcom na najvyššom súde je sudca „ktorý vykonáva funkciu sudcu a je určený rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie o prejednávanej veci“. Podľa odseku 2 citovaného rokovacieho poriadku „v rámci senátu, ktorý má podľa rozvrhu práce určitú vec prejednať a rozhodnúť, je zákonným sudcom každý člen tohto senátu“. Podľa odseku 3 citovaného rokovacieho poriadku „namiesto sudcu, ktorý bol v určitej veci pôvodne zákonným sudcom, ale vyskytla sa u neho skutočnosť, ktorá podľa osobitného predpisu alebo rozvrhu práce vylučuje možnosť prejednávania a rozhodnutia veci týmto sudcom, je zákonným sudcom sudca určený v súlade s ustanoveniami rozvrhu práce, ktoré upravujú postup v prípade výskytu takej skutočnosti“. Podľa odseku 4 citovaného rokovacieho poriadku „zmenu v osobe zákonného sudcu možno vykonať len v súlade s rozvrhom práce“.

... Po oboznámení sa s príslušnými ustanoveniami príslušného rozvrhu práce najvyššieho súdu vydaným opatrením predsedu najvyššieho súdu zo 14. decembra 2009 pod sp. zn. Spr 1321/2009, a tiež s prihliadnutím na stanovisko uvedené v bode 43 (ide o vyššie uvedené vyjadrenie najvyššieho súdu k sťažnosti, pozn.) ústavný súd konštatuje, že postupom najvyššieho súdu pri pridelení dovolania sťažovateľky nemohlo dôjsť a ani nedošlo k porušeniu sťažovateľkou označeného základného práva na zákonného sudcu.»

I.2 Konanie vedené Ústavným súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. IV. ÚS 116/2011

Predmetom konania vedeného ústavným súdom pod sp. zn. IV. ÚS 116/2011 bolo rozhodovanie o sťažnosti T. P. (ďalej len „sťažovateľka P.“), ktorou namietala porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy postupom najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Cdo 47/2010 a jeho uznesením z 8. decembra 2010 (ďalej len „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu z 8. decembra 2010“).

Zo spisu vedeného ústavným súdom pod sp. zn. I. ÚS 308/2011 vyplýva, že vec vedená najvyšším súdom pod sp. zn. 2 Cdo 47/2010 bola v súlade s rozvrhom práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok 2010 č. Spr 1321/2009 dňa 1. marca 2010 náhodným výberom a prostredníctvom technických a programových prostriedkov pridelená senátu 2C v zložení JUDr. Martin Vladík (predseda senátu), JUDr. Jozef Kolcun a JUDr. Oľga Trnková (členovia

senátu), pričom súčasne s pridelením veci sa určilo, že sudkyňou spravodajkyňou v tejto veci je JUDr. Oľga Trnková.

Následne bol opatrením predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. septembra 2010 č. Spr 101/2010-17 (ďalej aj „opatrenie predsedu najvyššieho súdu z 30. septembra 2010“) v rámci občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu vytvorený nový senát 7C v zložení JUDr. Daniela Švecová (predsedníčka senátu), JUDr. Marián Sluk a JUDr. Oľga Trnková (členovia senátu). V článku II ods. 11 rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2010 sa ustanovuje, že „*V prípade novovytvoreného senátu predseda Najvyššieho súdu SR na návrh predsedu príslušného kolégia určí, ktoré konkrétne veci z existujúcich senátov prechádzajú do novovytvoreného senátu.*“. Na tomto základe predseda najvyššieho súdu na návrh predsedníčky občianskoprávneho kolégia vo vzťahu k novovytvorenému senátu 7C určil, že veci, ktoré boli sudcom nového senátu 7C pridelené v ich pôvodných senátoch a neboli vybavené do 30. septembra 2010, vybaví títo sudcovia v senátoch, do ktorých boli začlenení od 1. októbra 2010. V nadväznosti na uvedené o veci sťažovateľky P. (jej dovolaní) rozhodol nový senát 7C v už uvedenom zložení.

Vo vyjadrení k sťažnosti predseda najvyššieho súdu obhajoval popísaný postup argumentáciou, že o zmenách v zložení senátu rozhodujúceho o dovolaní sťažovateľky *«rozhodol súlade s rozvrhom práce najvyššieho súdu a tiež v zmysle zásady rýchlosti a hospodárnosti súdneho konania, pretože sudcovia zaradení do nového senátu 7 C mali veci, ktoré im boli pridelené v pôvodných senátoch už naštudované a bolo by v rozpore s touto zásadou prideliť veci inému sudcovi spravodajcovi na nové naštudovanie veci.*

Podľa § 3 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o súdoch“) zákonný sudca je sudca, ktorý vykonáva funkciu na príslušnom súde a bol určený v súlade so zákonom a rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie prejednávanej veci. Za zákonného sudcu treba považovať podľa viacerých právnych prameňov sudcu, ktorý spĺňa zákonom určené predpoklady pre výkon tejto funkcie, bol natrvalo alebo dočasne pridelený na výkon funkcie k určitému súdu, jeho funkcia nezanikla a bol určený v súlade s rozvrhom práce súdu (napr. III. ÚS 16/00). Na základe pridelenia veci náhodným výberom a prostredníctvom technických a programových prostriedkov sa sudkyňa JUDr. Oľga Trnková stala zákonnou sudkyňou vo veci vedenej pod sp. zn. 2 Cdo 47/2010 a zúčastňuje sa na prejednávaní veci aj naďalej. Nemôžeme teda súhlasiť s tvrdením sťažovateľky, že došlo k zmene zákonného sudcu a že postupom najvyššieho súdu bolo porušené jej právo na zákonného sudcu.».

Po oboznámení sa so spisovou dokumentáciou sa IV. senát ústavného súdu s obranou predsedu najvyššieho súdu nestotožnil a svoje právne názory, na základe ktorých v konaní o sťažnosti sťažovateľky P. nálezom sp. zn. IV. ÚS 116/2011 z 9. júna 2011 okrem iného rozhodol, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu z 8. decembra 2010 bolo porušené jej základné právo na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, vyjadril najmä takto:

«V posudzovanej veci má význam... skúmanie, či bola najvyšším súdom rešpektovaná zásada pridelovania vecí jednotlivým sudcom alebo senátom v súlade s pravidlami obsiahnutými v rozvrhu práce na rok 2010 a spôsobom, ktorý určuje zákon.

Podľa § 3 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. zákonný sudca je...

Podľa § 49 písm. a) zákona č. 757/2004 Z. z. predsedovia súdov zabezpečujú riadenie súdov v oblasti výkonu súdnictva najmä rozvrhom práce.

Podľa § 50 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. sa na účely tohto zákona rozvrhom práce rozumie...

Podľa § 50 ods. 2 písm. a) zákona č. 757/2004 Z. z. rozvrh práce obsahuje...

Podľa § 51 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. ak tento zákon neustanovuje inak, veci určené podľa predmetu konania sa v súlade s rozvrhom práce pridelujú jednotlivým senátom, samosudcom, súdnym úradníkom a notárom náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom, tak aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania pridelenia vecí.

Podľa § 51 ods. 4 zákona č. 757/2004 Z. z. náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom sa podľa rozvrhu práce alebo jeho zmeny prerozdeľujú už pridelené veci aj v prípade...

... Z citovaných ustanovení zákona č. 757/2004 Z. z. treba pre posudzovanú vec vziať do úvahy tieto normy správania sa:

a) ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení podľa rozvrhu práce na konanie a rozhodovanie v senáte,

b) ak tento zákon neustanovuje inak, veci určené podľa predmetu konania sa v súlade s rozvrhom práce pridelujú jednotlivým senátom, samosudcom, súdnym úradníkom a notárom náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom, tak aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania pridelenia vecí,

c) podľa § 51 ods. 2, 3, 5 až ods. 9 zákona č. 757/2004 Z. z. niet žiadneho iného pravidla, ktoré by ospravedlňovalo postup najvyššieho súdu tak, ako ho zdôvodňoval vo svojom vyjadrení k sťažnosti jeho predseda, a napokon,

d) vytvorenie senátu 7C, tak ako je popísané vo vyjadrení najvyššieho súdu, treba podľa názoru ústavného súdu považovať za prípad uvedený v § 51 ods. 4 písm. b) zákona č. 757/2004 Z. z., t. j. za zmenu v obsadení súdu sudcami, a preto prerozdelenie už pridelených vecí sa musí vykonať náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom.

V prípade prerokovávanej sťažnosti ústavný súd musel preskúmať len jednu z uvedených garancií, ktorou je zásada pridelovania vecí jednotlivým sudcom alebo senátom v súlade s pravidlami obsiahnutými v rozvrhu práce a spôsobom, ktorý určuje zákon.

Podľa sťažovateľky došlo k tomu, že o odklade vykonateľnosti rozhodol iný senát najvyššieho súdu než ten, ktorému bola pôvodne jej vec pridelená v dovolacom konaní.

Najvyšší súd potvrdil, že sudkyňa, ktorá sa stala spravodajkyňou v právnej veci sťažovateľky, sa stala na základe opatrenia predsedu najvyššieho súdu členkou senátu 7C, v ktorom sa zmenili oproti senátu 2C dvaja jeho členovia vrátane predsedníčky senátu. Na odôvodnenie tohto postupu najvyšší súd uviedol, že takýto postup je v súlade s rozvrhom práce na rok 2010, keďže v čl. II ods. 11 v znení dodatkov je uvedené, že „... v prípade novovytvoreného senátu predseda najvyššieho súdu na návrh predsedu príslušného kolégia určí, ktoré konkrétne veci z existujúcich senátov prechádzajú do novovytvoreného senátu...“

Vychádzajúc z obsahu základného práva na zákonného sudcu a v danom prípade zo zásady pridelovania vecí jednotlivým sudcom alebo senátom v súlade s pravidlami obsiahnutými v rozvrhu práce na rok 2010 a spôsobom, ktorý určuje zákon, treba v prvom rade uviesť, že v posudzovanej veci vytvorením senátu 7C, hoci za účasti sudkyne, ktorej bola vec sťažovateľky pôvodne pridelená v súlade s rozvrhom práce a spôsobom upraveným zákonom o súdoch, došlo k zmene zákonného sudcu, lebo v novovytvorenom senáte sú dvaja noví sudcovia.

Z toho vyplýva, že o dovolaní... po zaradení sudkyne, ktorej bola vec sťažovateľky pôvodne pridelená v súlade s rozvrhom práce na rok 2010 a spôsobom upraveným zákonom č. 757/2004

Z. z. do senátu 7C, už nerozhodujú pôvodní sudcovia senátu 2C, ktorí sa pridelením veci uvedenej sudkyne stali súčasne zákonnými sudcami v tejto veci. Vo veci sťažovateľky teraz koná a rozhoduje nový senát, ktorého však zloženie nezodpovedá požiadavkám kladeným zákonom na zákonného sudcu (zákonných sudcov).

Zákon č. 757/2004 Z. z. totiž v žiadnom prípade neumožňuje prerozdelenie už pridelených vecí, t. j. vecí pridelených síce sudkyňi spravodajkyňi, ale súčasne aj ostatným členom senátu 2C ako zákonným sudcom, novému senátu, ktorého členom je sudca, ktorému vec bola pôvodne pridelená, avšak ostatní členovia sa zmenili, iným spôsobom, než náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom.

Postup prerozdelenia už pridelených vecí opísaný vo vyjadrení najvyššieho súdu tomuto zákonnému pravidlu a záruke na základné právo na zákonného sudcu nezodpovedal, a preto ho možno najmä z hľadiska záruk základného práva na zákonného sudcu hodnotiť ako nemajúci oporu v zákone č. 757/2004 Z. z. ani v inom zákone, a teda svojvoľný, a ako taký porušujúci čl. 48 ods. 1 ústavy. Ústavný súd preto vo vzťahu k namietanému porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 1 ústavy rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.»

I.3 Konanie vedené Ústavným súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. IV. ÚS 413/2013

Predmetom konania vedeného ústavným súdom pod sp. zn. IV. ÚS 413/2013 je rozhodovanie o sťažnosti DRUDOP, stavebné a opravárenské družstvo, Bajkalská 31, Bratislava (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a 4 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v spojení s namietaným porušením čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 5 M Cdo 16/2010 z 25. apríla 2012 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

Z argumentácie sťažovateľa obsiahnutej v sťažnosti vyplýva, že namieta aj porušenie svojho práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi [„... tvrdíme, že touto našou ústavnou sťažnosťou napadnuté rozhodnutie NS SR č. 5 M Cdo 16/2010 z 25. 04. 2012 je poznačené aj vadou účasti nezákonného sudcu - je to v poradí štvrtý aspekt protiústavnosti znesenia NS SR č. 5 M Cdo 16/2010 z 25. 04. 2012 – vo významnosti je však prvoradý“ (citované zo sťažnosti, pozn.)]. (Bývalý) IV. senát ústavného súdu sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval a uznesením sp. zn. IV. ÚS 413/2013 z 27. júna 2013 ju prijal na ďalšie konanie.

Zo spisovej dokumentácie obsiahnutej v spise vedenom ústavným súdom pod sp. zn. IV. ÚS 413/2013 vyplýva, že vec vedená najvyšším súdom pod sp. zn. 5 M Cdo 16/2010 bola v súlade s rozvrhom práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok 2010 č. Spr 1321/2009 dňa 1. marca 2010 náhodným výberom a prostredníctvom technických a programových prostriedkov pridelená senátu 5C v zložení JUDr. Vladimír Magura (predseda senátu), JUDr. Soňa Mesiarkinová, JUDr. Helena Haukvitzová a JUDr. Marián Sluk (členovia senátu), pričom súčasne s pridelením veci sa určilo, že sudcom spravodajcom v tejto veci je JUDr. Marián Sluk.

Následne bol opatrením predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. Spr 101/2010-17 z 30. septembra 2010 v rámci občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu vytvorený nový senát 7C v zložení JUDr. Daniela Švecová (predsedníčka senátu), JUDr. Marián Sluk a JUDr. Oľga Trnková (členovia senátu). V nadväznosti na to predseda najvyššieho súdu (obdobne ako vo veci vedenej ústavným súdom pod sp. zn. IV. ÚS 116/2011) na návrh

predsedníčky občianskoprávneho kolégia v súlade s už citovaným čl. II ods. 1 rozvrhu práce na rok 2010 vo vzťahu k novovytvorenému senátu 7C určil, že veci, ktoré boli sudcom nového senátu 7C pridelené v ich pôvodných senátoch a neboli vybavené do 30. septembra 2010, vybaví títo sudcovia v senátoch, do ktorých boli začlenení od 1. októbra 2010. Na tomto základe o veci sťažovateľa (vedenej pod sp. zn. 5 M Cdo 16/2010) rozhodol napadnutým uznesením nový senát 7C v už uvedenom zložení.

Z uvedeného vyplýva, že vo vzťahu k veci vedenej najvyšším súdom pod sp. zn. 5 M Cdo 16/2010 (a preskúmanej ústavným súdom v konaní vedenom pod sp. zn. IV. ÚS 413/2013) najvyšší súd, resp. jeho predseda, uplatnil v zásade analogický postup ako vo veci vedenej pod sp. zn. 2 Cdo 47/2010, ktorý následne napadla na ústavnom súde sťažnosťou sťažovateľka P., o ktorej ústavný súd rozhodol nálezom sp. zn. IV. ÚS 116/2011 z 9. júna 2011. Za týchto okolností je predmetom rozhodovania ústavného súdu vo veci vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 413/2013 vo svojej podstate rovnaký právny problém, aký ústavný súd už riešil vo veci vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 116/2011.

Najvyšší súd zvolil vo vzťahu k argumentácii sťažovateľa týkajúcej sa porušenia základného práva na zákonného sudcu vo veci vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 413/2013 v zásade rovnakú obranu ako v konaní vedenom pod sp. zn. IV. ÚS 116/2011 (aj ako v konaní vedenom pod sp. zn. I. ÚS 308/2011), čo potvrdzuje príslušná časť jeho vyjadrenia k sťažnosti, v ktorej sa najmä uvádza:

«K časti ústavnej sťažnosti sťažovateľa, v ktorej tvrdí, že jeho právo na nezávislý a nestranný súd a právo na zákonného sudcu bolo porušené postupom najvyššieho súdu,... najvyšší súd uvádza nasledovné:

Uvedená vec bola 1. marca 2010 (správne 23. septembra 2010, pozn.) náhodným výberom a prostredníctvom technických a programových prostriedkov pridelená senátu 5C v zložení JUDr. Vladimír Magura (predseda senátu), JUDr. Soňa Mesiarkinová, JUDr. Helena Haukvitzová a JUDr. Marián Sluk (členovia senátu). Súčasne s pridelením veci sa určilo, že sudcom spravodajcom v tejto veci je JUDr. Marián Sluk. Opatrením predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. septembra 2010 Spr 101/2010-17 bol v rámci občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu vytvorený nový senát 7C v zložení JUDr. Daniela Švecová (predsedníčka senátu), JUDr. Marián Sluk a JUDr. Oľga Trnková (členovia senátu). Článok II ods. 11 rozvrhu práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok 2010, č. Spr 1321/2009, stanovuje, že: „v prípade novovytvoreného senátu predseda Najvyššieho súdu SR na návrh predsedu príslušného kolégia určí, ktoré konkrétne veci z existujúcich senátov prechádzajú do novovytvoreného senátu.“ V prípade novovytvoreného senátu 7C predseda najvyššieho súdu na návrh predsedníčky občianskoprávneho kolégia určil, že veci, ktoré boli sudcom nového senátu 7C pridelené v ich pôvodných senátoch, a neboli vybavené do 30. septembra 2010, vybaví títo sudcovia v senátoch, do ktorých boli začlenení od 1. októbra 2010. V opatrení predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. septembra 2010 Spr 101/2010-17, je táto úprava zachytená v časti II. Občianskoprávne kolégium, v bode 10, ktorým sa zmenil rozvrh práce najvyššieho súdu tak, že v poznámke na strane 26 sa doplnil ôsmy až desiaty bod... Predseda najvyššieho súdu takto rozhodol súlade s rozvrhom práce najvyššieho súdu a tiež v zmysle zásady rýchlosti a hospodárnosti súdneho konania, pretože sudcovia zaradení do nového senátu 7C mali veci, ktoré im boli pridelené v pôvodných senátoch už naštudované a bolo by v rozpore s touto zásadou prideliť veci inému sudcovi spravodajcovi na nové naštudovanie veci...

Na základe pridelenia veci náhodným výberom a prostredníctvom technických a programových prostriedkov sa sudca JUDr. Marián Sluk stal zákonným sudcom vo veci vedenej pod sp. zn. 5 M Cdo 16/2010 a zúčastňuje sa na prejednávaní veci aj naďalej. Nemôžeme teda súhlasiť s tvrdením sťažovateľa, že došlo k zmene zákonného sudcu a že postupom najvyššieho súdu bolo porušené jej právo na zákonného sudcu.»

Nad rámec obrany uplatnenej vo veci vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 116/2011 najvyšší súd vo svojom vyjadrení ďalej uviedol:

„V súvislosti s touto námietkou sťažovateľ poukazuje na rozhodnutie ústavného súdu č. IV ÚS 116/2011. Najvyšší súd dáva do pozornosti uznesenie ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 308/2011, ktoré v súvislosti s rovnakou zmenou rozvrhu práce vykonanou predsedom súdu vyslovil, že k porušeniu základného práva na zákonného sudcu nedošlo. V tomto smere teda rozhodovanie na ústavnom súde stále nie je jednotné a ustálené, čo neprispieva k právnej istote...

Vzhľadom na spomenutú nejednotnosť rozhodovania /judikatúry/ ústavného súdu v tejto oblasti je žiaduce pretrvávajúcu nejednotnosť odstrániť - treba ústavnú judikatúru zjednotiť, k čomu slúži prostriedok zakotvený v zákone č. 38/1993 Z. z., t. j. navrhujem postupovať podľa § 6 tohto zákona upravujúceho zjednocovanie právnych názorov senátov ústavného súdu. Požiadavky princípu právnej istoty a zákona sú proti nejednotnosti v rozhodovaní ústavného súdu, ktorá môže byť odstránená iba prijatím stanoviska pléna ústavného súdu.“

II.

Stanovisko, ku ktorému dospel (bývalý) IV. senát Ústavného súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. IV. ÚS 413/2013

V konaní vedenom pod sp. zn. IV. ÚS 413/2013 sa po prijatí sťažnosti sťažovateľa na ďalšie konanie a doručení vyjadrenia najvyššieho súdu, v ktorom sa najvyšší súd ako účastník konania domáha postupu podľa § 6 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), (bývalý) IV. senát ústavného súdu oboznámil so skutkovými a právnymi okolnosťami vecí vedených ústavným súdom pod sp. zn. I. ÚS 308/2011 a sp. zn. IV. ÚS 413/2013 a, konfrontujúc ich so skutkovými a právnymi okolnosťami vecí sťažovateľa v častiach týkajúcich sa namietaného porušenia základného práva na zákonného sudcu, konštatoval toto:

1. Všetky označené veci majú v zásade identický právny základ spočívajúci v hľadaní odpovede na otázku, či je z hľadiska obsahu základného práva na zákonného sudcu akceptovateľné a udržateľné, ak na základe zmeny rozvrhu práce najvyššieho súdu dôjde k prerozdeleniu už skôr pridelených vecí, a to tak, že o veci pôvodne pridelené inému senátu (ďalej aj „pôvodný senát“) bude príslušný rozhodnúť novovytvorený senát, ktorého členom je síce sudca spravodajca, ktorý bol členom pôvodného senátu, nie však ostatní členovia pôvodného senátu, pričom ostatní členovia novovytvoreného senátu neboli vybraní náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov.

2. Obrana najvyššieho súdu ako účastníka konania všetkých označených právnych vecí je obsiahnutá vo vyjadreniach predsedu najvyššieho súdu k predmetným sťažnostiam a je v zásade rovnaká, založená na argumentácii, že

a) k prerozdeleniu už pridelených vecí **„došlo v súlade s rozvrhom práce najvyššieho súdu a tiež v zmysle zásady rýchlosti a hospodárnosti súdneho konania, pretože sudcovia zaradení do nového senátu... mali veci, ktoré im boli pridelené v pôvodných senátoch už**

naštudované a bolo by v rozpore s touto zásadou prideliť veci inému sudcovi spravodajcovi na nové naštudovanie veci“,

b) nedošlo k zmene zákonného sudcu, pretože vec bola pôvodne pridelená „náhodným výberom a prostredníctvom technických a programových prostriedkov“, pričom zákonný sudca, ktorému bola vec pridelená ako sudcovi spravodajcovi, je členom aj novovytvoreného senátu ako sudca spravodajca „... a zúčastňuje sa na prejednávaní veci aj naďalej. Nemôžeme teda súhlasiť s tvrdením sťažovateľa, že došlo k zmene zákonného sudcu a že postupom najvyššieho súdu bolo porušené jej právo na zákonného sudcu.“

3. O už právoplatne skončených veciach rozhodli senáty ústavného súdu rozdielne, keďže I. senát ústavného súdu sťažnosť sťažovateľky odmietol ako zjavne neopodstatnenú, akceptujúc obranu najvyššieho súdu, a naopak, (bývalý) IV. senát ústavného súdu obranu najvyššieho súdu neakceptoval a v predmetnom náleze okrem iného vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky P. na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy. Z uvedeného vyplýva, že I. senát ústavného súdu rozhodol o v zásade obdobnej právnej veci sťažovateľky vedenej pod sp. zn. I. ÚS 308/2011 na základe iných (odchylných) právnych názorov, než aké uplatnil už predtým (bývalý) IV. senát ústavného súdu o veci vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 116/2011.

4. Z bodu 3 vyplýva, že (prísne vzaté, vzhľadom na časové súvislosti medzi predmetnými rozhodnutiami, pozn.) vzhľadom na iný (odchylný) právny názor, ku ktorému I. senát ústavného súdu dospel v súvislosti s rozhodovaním o sťažnosti vedenej pod sp. zn. I. ÚS 308/2011 v porovnaní s tým, ktorý uplatnil (bývalý) IV. senát ústavného súdu v náleze sp. zn. IV. ÚS 116/2011 z 9. júna 2011, mal I. senát ústavného súdu postupovať podľa § 6 zákona o ústavnom súde, t. j. ešte pred rozhodnutím vo veci sp. zn. I. ÚS 308/2011 mal predložiť plénu ústavného súdu návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov senátov ústavného súdu.

5. Vychádzajúc zo skutočnosti, že k právnomu problému vymedzenému v bode 1 objektívne existujú odchylné právne názory senátov ústavného súdu, pričom o obdobnom právnom probléme má ústavný súd rozhodovať aj vo veci vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 413/2013, poveril (bývalý) IV. senát ústavného súdu sudcu spravodajcu, aby spracoval návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov senátov ústavného súdu v zmysle § 6 zákona o ústavnom súde a predložil ho na rozhodnutie plénu ústavného súdu.

6. Zároveň s poverením sudcu spravodajcu podľa bodu 5 (bývalý) IV. senát ústavného súdu konštatoval, že za ústavne konformné naďalej považuje svoje právne názory vyslovené v náleze sp. zn. IV. ÚS 116/2011 z 9. júna 2011, pričom, stotožňujúc sa s v ňom uvedenou argumentáciou, zdôrazňuje, že

a) podľa § 3 ods. 3 druhej vety zákona č. 757/2004 Z. z. „Ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení podľa rozvrhu práce na konanie a rozhodovanie v senáte“, a preto v súvislosti s prípadným (novým) pridelením veci novému senátu, ktorá už bola skôr pridelená inému (pôvodnému) senátu príslušného súdu, treba vo vzťahu ku všetkým členom tohto senátu, ktorí sú všetci zákonnými sudcami, pristupovať rovnako, ako k sudcovi spravodajcovi,

b) z ústavného hľadiska nie je udržateľná obhajoba následného pridelenia už skôr pridelenej veci inému senátu príslušného súdu, ktorého členom bude z pôvodného senátu len sudca spravodajca bez náhodného výberu a prostredníctvom technických a programových prostriedkov, ktorá je založená na argumentácii, že k novému prideleniu veci (a teda jej odňatiu pôvodnému senátu) došlo v súlade s rozvrhom práce príslušného súdu a v záujme zásady rýchlosti a hospodárnosti súdneho konania,

c) popísaný spôsob prerozdelenia už skôr pridelených vecí, s ktorým bol (resp. je) ústavný súd konfrontovaný vo veciach sp. zn. IV. ÚS 116/2011, sp. zn. I. ÚS 308/2011 a sp. zn. IV. ÚS 413/2013, uskutočnený na základe zmeny rozvrhu práce najvyššieho súdu umožňuje, a teda ani nevylučuje, účelové a svojvoľné zásahy do zloženia senátu príslušného súdu tvoreného zákonnými sudcami, a preto predstavuje neprípustný zásah do podstaty základného práva na zákonného sudcu garantovaného čl. 48 ods. 1 (v spojení s čl. 46 ods. 1) ústavy, ako aj čl. 6 ods. 1 dohovoru.

(Bývalý) IV. senát ústavného súdu v nadväznosti na už uvedené poukazuje tiež na právne názory vyslovené v doterajšej judikatúre ústavného súdu, v zmysle ktorých zásada zákonného sudcu predstavuje v právnom štáte jednu zo základných garancií nezávislého a nestranného rozhodovania súdu a sudcu. Táto zásada je ústavnou zárukou pre každého účastníka konania, že v jeho veci bude rozhodovať súd a sudcovia, ktorí sú na to povolaní podľa vopred známych pravidiel, ktoré sú obsahom rozvrhov práce upravujúcich pridelovanie súdnych prípadov jednotlivým sudcom tak, aby bola zachovaná zásada pevného pridelovania súdnej agendy a aby bol vylúčený (pre rôzne dôvody a rozličné účely) výber sudcov „ad hoc“ (m. m. I. ÚS 239/04, IV. ÚS 257/07). Rozhodovanie vecí zákonným sudcom (aj súdom) je tak základným predpokladom na naplnenie podmienok spravodlivého procesu (IV. ÚS 345/09).

III.

Návrhy na zjednotenie odchylných právnych názorov senátov Ústavného súdu Slovenskej republiky

Podľa § 6 zákona o ústavnom súde senát, ktorý v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou dospeje k právnomu názoru odchylnému od právneho názoru vyjadreného už v rozhodnutí niektorého zo senátov, predloží plénu ústavného súdu návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov. Plénum ústavného súdu rozhodne o zjednotení odchylných právnych názorov uznesením. Senát je v ďalšom konaní viazaný uznesením pléna ústavného súdu.

Z dosiaľ uvedeného vyplýva, že v danom prípade bolo potrebné rozhodnúť o zjednotení odchylných právnych názorov I. senátu ústavného súdu, ktoré boli uplatnené pri rozhodovaní o veci vedenej pod sp. zn. I. ÚS 308/2011, s právnymi názormi, ktoré uplatnil (bývalý) IV. senát pri rozhodovaní veci vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 116/2011, pričom závery, ku ktorým dospeje plénum ústavného súdu v tomto konaní podľa § 6 zákona o ústavnom súde, by sa následne mali uplatniť vo veci vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 413/2013.

Právny názor, ktorý vo svojej podstate (nepriamo) uplatnil I. senát ústavného súdu pri rozhodovaní veci vedenej pod sp. zn. I. ÚS 308/2011 tým, že akceptoval sťažovateľkou namietanú zmenu v zložení príslušného senátu najvyššieho súdu, možno koncentrovane vyjadriť takto:

„Z hľadiska podstaty a obsahu základného práva na zákonného sudcu garantovaného čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je akceptovateľné a udržateľné také prerozdelenie už pridelených vecí, t. j. vecí už skôr pridelených tak sudcovi spravodajcovi a súčasne aj ostatným členom senátu všeobecného súdu ako zákonným sudcom, podľa ktorého bude vec pridelená novému senátu toho istého všeobecného súdu, ktorého členom je sudca, ktorému vec bola pôvodne pridelená ako sudcovi spravodajcovi, avšak ostatní členovia nového senátu sa zmenili, a to iným spôsobom než náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom.“

Právny názor, ktorý uplatnil IV. senát ústavného súdu pri rozhodovaní veci vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 116/2011 tým, že sťažovateľkou P. namietanú zmenu v zložení príslušného senátu najvyššieho súdu kvalifikoval ako porušenie jej základného práva podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, možno koncentrovane vyjadriť takto:

„Z hľadiska podstaty a obsahu základného práva na zákonného sudcu garantovaného čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky **nie je** akceptovateľné a udržateľné také prerozdelenie už pridelenej veci, t. j. veci už skôr pridelenej tak sudcovi spravodajcovi a súčasne aj ostatným členom senátu všeobecného súdu ako zákonným sudcom, podľa ktorého bude vec pridelená novému senátu toho istého všeobecného súdu, ktorého členom je sudca, ktorému vec bola pôvodne pridelená ako sudcovi spravodajcovi, avšak ostatní členovia nového senátu sa zmenili, a to iným spôsobom než náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom.“

Plénum ústavného súdu preskúmalo právne názory I. senátu ústavného súdu a (bývalého) IV. senátu ústavného súdu k právnemu problému spočívajúcemu v hľadaní ústavne konformnej odpovede na otázku, či je z hľadiska podstaty a obsahu základného práva na zákonného sudcu akceptovateľné a udržateľné také prerozdelenie už pridelenej veci, t. j. veci už skôr pridelenej tak sudcovi spravodajcovi a súčasne aj ostatným členom senátu všeobecného súdu ako zákonným sudcom, podľa ktorého bude vec pridelená novému senátu toho istého všeobecného súdu, ktorého členom je sudca, ktorému vec bola pôvodne pridelená ako sudcovi spravodajcovi, avšak ostatní členovia nového senátu sa zmenili, a to iným spôsobom než náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom. Po diskusii sa plénum priklonilo k právnym názorom I. senátu ústavného súdu a, zohľadňujúc aj pozmeňujúce návrhy, ktoré zazneli v priebehu diskusie, prijalo k zjednoteniu odchylných právnych názorov stanovisko, ktoré je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

Senáty ústavného súdu budú v zmysle § 6 poslednej vety zákona o ústavnom súde pri rozhodovaní v ďalších obdobných veciach viazané týmto uznesením ústavného súdu.